

Nijkleaster

klooster bij Jorwert voor een modern en tolerant christendom

DANKZIJ HET BOEK VAN GEERT MAK, 'HOE GOD VERDWEEN UIT JORWERD' IS HET EEN VAN DE BEKENDSTE DORPEN VAN NEDERLAND. HET GODSHUIS BOVEN OP DE TERP WERD GESTICHT IN DE 10^E EEUW. DE PATROONHEILIGE VAN DE KERK, RADBODUS, WAS NAKOMELING IN DE VROUWELIJKE LIJN VAN DE GROTE FRIESE KONING RADBOUD. DE HUIDIGE DOMINEE VAN DE KERK IN JORWERT, HINNE WAGENAAR, PROBEERT EEN NIEUWE IMPULS TE GEVEN AAN HET GELOOF. HIJ IS DE BEDENKER VAN HET CONCEPT NIJKLEASTER: EEN PLEK VOOR STILTE, BEZINNING EN VERBINDING. HENK KROES, OUD-VOORZITTER VAN DE FRIESE ELFSTEDEN, IS VOORZITTER VAN DE STICHTING NIJKLEASTER. ER WORDT DAADKRACHTIG GEWERKT AAN DE REALISATIE VAN DE PLANNEN. WAT ZIJN NU DE IDEEËN BIJ EEN PROTESTANTS KLOOSTER EN HOE VER ZIJN DE PLANNEN GEVORDERD?

De kerk in Jorwert.

Schets Nijkleaster Westerhûs (concept in ontwikkeling).

werken en bouwen in harmonie zijn met het landschap en de vogels. De Keltische christenen leefden meer in harmonie met de natuur. Het klooster komt midden in de natuur.”

“Het klooster komt midden in de natuur”

Vanuit het raam van de werkkamer van Hinne Wagenaar kijk je uit over weilanden waar biologisch geboerd wordt en in de verte staat de boerderij Westerhûs 1 in Hilaard. Het is een grote kop-halsrompboerderij uit 1850, een Rijksmonument, met fragmenten van middeleeuws beeldhouwwerk en een hergebruikte gevelsteen uit 1625. De kelder onder het voorhuis is van oudere datum, mogelijk van een stins die daar in de Middeleeuwen heeft gestaan. Een zeer oud erf met een rijke historie. De boerderij stond aan de rand van een inmiddels afgegraven terp, waar ook een klein vrouwenklooster heeft gestaan.

Stichting Nijkleaster heeft de principeovereenkomst voor aankoop van de boerderij gesloten op voorwaarde dat de gemeente Littenseradiel de plannen voor de realisatie van 12 verblijven voor kloosterlingen en 12 gastenkamers op het erf goedkeurt. De boerderij blijft in zijn geheel intact en zal worden gerestaureerd. Iedereen kan er dan van genieten.

Kloosterlingen zul je hier niet in pijpen zien rondlopen

Het klooster blijft verbonden met de Sint-Radboudkerk in Jorwert. Hinne

Voorzitter van de Stichting, Henk Kroes, zet zich vol overtuiging in voor de realisatie van het klooster, maar is niet van plan zelf in te treden: “It moat net in bejaardesoos wurde.” Hij hoorde voor het eerst van het initiatief tijdens een bijeenkomst in het Karmelklooster in Drachten. Hij was direct enthousiast.

Met de kerkgenootschappen van Boazum en Scharnegoutum had hij een

bezoek gebracht aan Iona, een eiland voor de westkust van Schotland. Hier werd in 565 een klooster gesticht dat gebaseerd was op het Keltisch Christendom. In 1938 stichtte dominee George MacLeod een Iona Community die op zoek was naar nieuwe wegen om het Christendom in onze tijd vorm te geven. Die mogelijkheid wil Kroes ook voor Friesland zoeken.

Inspiratie vanuit de natuur

Henk Kroes: “Het moet een kerk zijn waar toekomst in zit. In Iona zijn ze al bijna honderd jaar bezig en zij sluiten nauw aan bij de Keltische traditie, het landschap en de cultuur. De nauwe link met de natuur is sterk aanwezig. Ik woon ongeveer 50 jaar in Boazum, aan de Slachte, in een terpdorp. Om je heen zie je hier de kerktorens van de dorpjes. De strijd tegen de zee is in het land-

schap terug te vinden. Ik ben ook op de Halingen in Duitsland geweest, waar de terpen de mensen nog steeds tegen de zee beschermen. Een uniek landschap.

Het is de bedoeling dat in Nijkleaster al die elementen opgenomen worden. Iedereen kan hier zijn eigen taal spreken. ‘Dy thús fiele’ vind ik belangrijk. We zingen een lied met de titel ‘Nim mij sa’t ik bin’ en dat betekent voor mij:

neem iedereen zoals hij is.” Ds. Hinne Wagenaar vult hem aan: “We willen de teloorgang van het landschap tegengaan. De ‘lânskipspine’, dat hindert ons. Goed rentmeesterschap en zorgen voor de natuur is belangrijk: ‘hoedzje en noedzje’.” Henk Kroes vervolgt: “Het landschap is altijd in beweging geweest. Het is een cultuurlandschap. Maar dat kun je ook vernielen. Kieviten, grutto’s, hoe krijgen we een situatie waarin wonen,

Pioniers Sietske Visser en Hinne Wagenaar.

Henk Kroes bij de gevelsteen uit 1625.

Boerderij Westerhûs.

Een ochtendgebed.

Wagenaar: “De kerk die blijft voor ons het uitgangspunt, onze ‘tempel’. Mensen die in het klooster willen gaan wonen, hoeven niet ‘in te treden’. We zijn geen benedictijnen of cisterciënzers. We doen het vanuit een protestantse en oecumenische achtergrond. Bewoners behouden hun werk buiten het klooster en je zult ze niet in pijen zien rondlopen. Ook geen rituelen van vier uur ‘s ochtends tot ‘s avonds laat. Nijkleaster hoort bij deze tijd.

Op dit moment zijn 15 mensen zich aan het voorbereiden om er als kloosterling te gaan wonen. Je moet de ‘spirit’ hebben en je committeren aan stilte, bezinning en verbinding. Mindfulness: boedhistisch en dominee tegelijk. We produceren geen oude vormen. We sluiten ons er wel bij aan, maar volgen nieuwe wegen. Er wordt ook geleefd: mienskip, kinderen passen er ook bij en ‘wille’, plezier beleven. ‘We fiere it libben en it leauwen’. Er wordt geen muur rond het klooster gebouwd, zoals in het verleden, maar het moet juist uitnodigend zijn: een klooster binnenstebuiten.”

Hinne vervolgt: “Er zijn in Nijkleaster geen kloosterregels opgesteld. We hebben wel 10 uitgangspunten of kenmerken geformuleerd waar Nijkleaster spiritueel en maatschappelijk voor staat. Men voelt zich verbonden met de hele bewoonde wereld, maar committeert zich expliciet aan de taal, cultuur en geschiedenis van de Friese context. Men probeert een oase van rust en stilte te vormen in een wereld vol lawaai, onrust en gebrokenheid. Een schuilplaats midden op het platteland, verbonden met de natuur.”

Via een oud ‘tsjerkepaad’ kan het klooster straks vanaf de Radboudkerk te voet

door de weilanden worden bereikt. Wandelen door de natuur wordt gezien als een vorm van bezinning. Een wandeling door het Friese landschap geeft rust en ruimte. De stichting voelt zich nauw verbonden met twee andere Friese initiatieven voor rust en bezinning: Tsjerkepaad en Jabikspaad.

Vuur als symboliek

Het voormalig klooster Bloemkamp te Hartwert nabij Bolsward was het dichtstbijzijnde klooster. Dit wordt ook wel het Oude Klooster genoemd, of Oldekleaster. Hinne Wagenaar: “We zoeken verbinding tussen kloosters van vroeger en nu. Daarom voelen we ons verbonden

Het Oldekleaster Bloemkamp te Hartwert was een cisterciënzer klooster, dat de strenge kloosterregels van Benedictus wilde opvolgen. De monniken moesten voldoen aan gehoorzaamheid en goede deugden, waaronder armoede en nederigheid. Om toe te treden moest de kloostergelofte worden afgelegd, waarbij trouw aan deze deugden gezworen werd. Overtreding van de voorschriften werd bestraft.

Er werd in de benedictijnse regels ook geregeld hoe monniken hun gasten moesten verzorgen. Het moest een leven zijn van ora et labora (bid en werk) met een balans tussen gebed, eucharistie en spiritualiteit.

met het Oldekleaster. Daar is onze naam van afgeleid: Nijkleaster. We zijn geen opvolgers, maar we zijn ook de eersten niet. We voelen ons ermee verbonden. Op de plek waar het klooster heeft gestaan werd bij de oprichting van Nijkleaster in 2012 door de pastoor van Bolsward en de dominee van Hartwert het vuur aan ons meegegeven. Het vuur werd over de afstand van een halve marathon dravend naar Jorwert gebracht door hardlopers uit Jorwert. Op bijeenkomsten branden we naast de paaskaars ook altijd dit kloostervuur. We hebben van Loadewyk Damsma uit Joure een collectie oude kloostermoppen geërfd en die krijgt in het nieuwe plan een plek.”

“We zijn pioniers. Binnen de protestantse gemeenschap in heel Nederland zijn ze bekend met ons initiatief, tot aan de synode toe. Mensen komen ook naar ons toe in Jorwert. Vanuit Amerika, Singapore, Duitsland, Frankrijk en Engeland weten ze ons via internet te vinden en te bezoeken. We hebben een pioniersplek en zullen die met het klooster verder uitbouwen”, zo vervolgt Hinne zijn verhaal.

Zoeken naar verbinding

In de Middeleeuwen bewaarden kerken en kloosters vaak een stukje been van de heilige of een stukje van het gewaad dat hij gedragen had als relikwie. Dit trok bedevaartgangers aan. Zo bewaart Nijkleaster dus Friese ‘kleastermoppen’, nu niet als relikwie, maar als symbool van verbondenheid met het roemrijke kerkelijke en kloosterleven in de Middeleeuwen. Dus op een eigentijdse, open manier wordt het ritueel als het ware voortgezet.

Hinne Wagenaar: “We zijn ook geïnteresseerd in andere religies. Ik heb in Kameroen gewerkt als docent theologie aan een seminarium. Daar zeiden de mensen tegen mij: ‘we hebben geen geschiedenis, alleen onze voorouders. Als we van het christelijke geloof niet onze voorouders mogen kennen, haken we af.’ Ik heb gezegd dat we in het moderne christendom die voorouderverering niet afwijzen, we willen inclusief zijn. We willen ook verbinding maken met de voorchristelijke periode.”

De Friese koning die zich tot aan zijn dood in 719 effectief tegen de komst van het christendom verzet had, was Radboud. Rond het jaar 690 had de missionaris Wulfram, de koning bijna verleid

De Friese koning Radboud weigert zich te laten dopen. Illustratie: Jan Wagenaar, *Vaderlandsche Historie*, circa 1750.

zich te laten dopen. Volgens de overlevering had Radboud al één been in het doopvond, maar hij stelde een laatste vraag: ‘Waar zijn meer koningen en edelen van de Friezen, in de hemel of in de hel?’ Toen de missionaris verklaarde dat al diegene die niet gedoopt waren zich in de hel bevonden, zei Radboud: ‘Ik verkies het gezelschap van mijn voorouders boven een verblijf in een hemels koninkrijk’ en hij trok zich terug van het doopvond. Het illustreert hoe sterk het leven met dat van de voorouders verbonden was.

“Het illustreert hoe sterk het leven met dat van de voorouders verbonden was”

Zijn dochter Theudesinda werd uitgehuwelijkt aan een zoon van hofmeier Pepijn van Herstal en belandde in Frankrijk. Een nazaat van Theudesinda werd vernoemd naar Radboud. En zo keert de naam terug in Jorwert, deze keer als patroonheilige van de kerk.

Kloosters

Geen landsdeel in Europa waar in de Middeleeuwen zoveel kloosters stonden, als in Friesland. In totaal ongeveer zestig, de kleine kloosters meegenomen. De eerste kloosters werden gesticht in de

twaalfde eeuw. Ze speelden een belangrijke rol bij het ontginnen van land, met name in het kweldergebied. In de loop van de eeuwen bezaten de kloosters veel grond en boerderijen. Lekenbroeders en lekenzusters werden ingeschakeld voor het dagelijkse werk. Het bezit werd nog vermeerderd door schenkingen. En geen landsdeel in Europa waar zo weinig overgebleven is van dat rijke kloosterleven. In 1580, nadat de Staten van Friesland de zijde hadden gekozen van stadhouder van Oranje Willem I, werden alle kloostergoederen verbeurdverklaard. De vaak grote kloostercomplexen met een gracht en een muur eromheen, werden afgebroken, uit angst dat de Spanjaarden deze als vesting zouden benutten. De periode daarna werden ook de kleinere kloosters gesloopt, waarbij de stenen hergebruikt werden.

Zullen de pioniers van Nijkleaster de verbinding weten te leggen tussen geloof, spiritualiteit en onze tijd? Weten ze de kerk weer ‘by de tiid’ te brengen en zal het ook de jongeren van nu aanspreken? ‘De tiid sil it leare’, maar feit is dat zij met hun initiatief jaarlijks duizenden mensen aanspreken. Het blijkt velen te inspireren, niet alleen in Fryslân, maar ook ver daarbuiten. Het kloostergebouw voor stilte, bezinning en verbinding zal hopelijk binnen afzienbare tijd gerealiseerd zijn. Jorwert als centrum voor een modern en tolerant christendom.

TEKST: WIEBE HOEKSTRA | FOTO'S: PRIVÉARCHIEF